

MAŁGORZATA
CZARNOCKA

**Koncepcje
podmiotu
poznania**
we współczesnej
filozofii

Wydawnictwo IFiS PAN
Warszawa 2017

Publikacja finansowana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki” w latach 2012–2017, umowa nr 0038/NPRH2/H11/81/2012

NARODOWY PROGRAM
ROZWOJU HUMANISTYKI

Recenzja wydawnicza
prof. dr hab. Jarostaw Rolewski

Redaktor
Barbara Gruszka

Projekt okładki
Joanna Moraszczyk

ISBN 978-83-7683-148-0

Copyright © by Author and Wydawnictwo IFiS PAN

Wszelkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana, przechowywana jako źródło danych i przekazywana w jakiegokolwiek formie zapisu bez pisemnej zgody posiadacza praw.

Wydawnictwo Instytutu Filozofii i Socjologii PAN
00-330 Warszawa, ul. Nowy Świat 72, tel. (22) 65 72 897
e-mail: publish@ifispan.waw.pl
www.ifispan.waw.pl

Spis treści

Wprowadzenie	7
ROZDZIAŁ 1. PODMIOTOWOŚĆ WEDŁUG IMMANUELA KANTA	13
Wprowadzenie	13
Czym jest podmiot transcendentálny?	15
Istnienie podmiotu transcendentálnego	30
Podmiot transcendentálny a podmiot empiryczny	35
Kantowska koncepcja podmiotu poznania a współczesne ujęcia poznania i umysłu	40
Konstruowanie podmiotu transcendentálnego	45
ROZDZIAŁ 2. PODMIOT POZNANIA WEDŁUG NEOKANTYZMU ..	57
Kantyzm a neokantyzm	57
Heinricha Rickerta pojęcia podmiotu	59
Podmiot transcendentálny według Bruno Bauch'a	71
Paul Natorp i wykluczenie podmiotu poznania	80
Podsumowanie i wnioski	89
ROZDZIAŁ 3. PODMIOT W MAXA SCHELERA KONCEPCJI SOCJOLOGII WIEDZY	97
O socjologii wiedzy	97
Podmiot poznania w koncepcji Maxa Schelera a antropologia	110
Podmiot indywidualny	115
Podmiot zbiorowy	119
Podmiot w nauce	125
Formy poznawcze. Teoria światopoglądów	125
Źródła nauki (powstanie nauki)	128
Nauka a popędy	134

Dwa podmioty nauki	140
Próba podsumowania	143

ROZDZIAŁ 4. KONCEPCJA NAUKI I JEJ PODMIOTU – MOCNY
PROGRAM SZKOŁY EDYNBURSKIEJ 147

Ogólna charakterystyka Szkoły Edynburskiej	147
Przedmiot socjologii wiedzy według mocnego programu	154
Cztery zasady programowe	156
Czym jest wiedza?.....	166
Realizm	170
Relatywizm	173
Interesy podmiotu społecznego	175
Podmiot indywidualny a podmiot społeczny	181

ROZDZIAŁ 5. POZNANIE KIEROWANE PRZEZ INTERESY –
KONCEPCJA JÜRGENA HABERMASA..... 193

Antropiczne podstawy nauki i poznania	193
Tezy Habermasowskiej koncepcji.....	195
Nauki empiryczne a interes techniczny.....	203
Nauki historyczno-hermeneutyczne a interes praktyczny	214
Nauki krytyczne a interes emancypacyjny.....	217
Triada interesów a jedność nauki	228
Podmiotowość w koncepcji nauki konstytuowanej przez interesy	231

ROZDZIAŁ 6. ZNATURALIZOWANY TRANSCENDENTALIZM
JÜRGENA HABERMASA 243

Metafilozoficzny grunt.....	248
Droga do podmiotu	253
Detranscendentalizacja podmiotu.....	255
Dualny i zdetranscendentalizowany podmiot poznania.....	280
Zakończenie	285
Bibliografia	293
Indeks nazwisk	299